

Исидора Секулић

Јосипа
Нова





Исидора Секулић

ГОСПА НОЛА

драматизација: Александра Јовановић

Редитељка: **Соња Петровић**

Драматуршкиња: **Александра Јовановић**

Сценографиња: **Марија Калабић**

Костимографиња: **Ирина Сомборац Оке**

Композитор: **Ненад Којић**

Кореографиња и сарадница за сценски покрет: **Јована Ракић**

Сарадник за сценски говор: **Ђорђе Марковић**

Дизајнерка светла: **Миа Млинаревић**

Асистент редитељке: **Никола Новак**

Асистенти сценографиње: **Младен Стојановић** и **Жељка Јаковљевић**

Асистенткиња костимографиње: **Снежана Хорват**

Играју:

Гордана Ђурђевић Димић

Ненад Пећинар

Љубиша Милишић

Марија Чутура

Милан Ковачевић

Бојана Милановић

Анђела Пећинар

Пеђа Марјановић

Димитрије Аранђеловић

Ивана Панчић Добродолац

Стефан Вукић

Душан Вукашиновић

Миа Симоновић Аранђеловић

Соња Кеслер

Катарина Брадоњић

Искра Шимон

Зоја Пећинар

Лав Вукашиновић

Никола Тубић

Инспицијент: Владимир Савин

Суфлерка: Анисија Богданов

Прва проба: 1. април 2025.

Премијера: 1. октобар 2025. на сцени „Пера Добриновић“

Прва реприза: 2. октобар 2025.

Исидора Секулић (1877-1958) била је српска књижевница, есејисткиња и академик. Била је прва чланица Српске академије наука и уметности. Рођена је у Мошорину, а детињство је провела у Земуну, Руми и Новом Саду. Радила је као наставница у Панчеву, Шапцу и Београду, а 1922. године докторирала је у Берлину. Била је прва председница Удружења књижевника Србије и говорила је седам језика. Њено стваралаштво обухвата романи, приповетке, путописе и есеје. Њена најпознатија дела су: *Сајушници* (1913), *Писма из Норвешке* (1914), *Ћакон Бојородичине цркве* (1919), *Њејошу књија дубоке оданости* (1951). *Кроника ђаланачкој їробља* (1940) је збирка приповедака у којој је централна приповетка *Госїа Нола*.

Удавала се једном, у Норвешкој, за лекара пољског порекла, Емила Стремницког, али јој је супруг убрзо преминуо, након чега се више није удавала. Последњих неколико година живота, за пријатеље је организовала сталне чајанке четвртом у 17 часова. Преминула 1958. године у Београду и сахрањена на Топчидерском гробљу.

Исидора Секулић је за живота стекла уважење као најобразованија и најумнија Српкиња свога времена. Зналац више језика и познавалац више култура и подручја уметничког изражавања, Исидора Секулић је као списатељица, преводилац и тумач књижевних дела истицала важност српског народног говора и његовог уметничког израза, сматрајући говор и језик културном смотром народа.





Резултативне

Када смо већ увелико били у процесу стварања представе у библиотеци моје дечије собе у родитељској кући, пронашла сам књигу *Госпа Нола* као посебно издање, а не у оквиру *Кронике Паланачког пробоља*. На првој страни је писало: „Соњи Петровић за изузетан успех на такмичењима рецитатора“ ОШ „Вук Караџић“ Бачка Паланка 13. 6. 2003. Тад сам освестила да Госпа Нола живи у мени много дуже и да се познајемо од моје тринаесте године, од када активно живи у мени и у фазама мог живота – *расцрема, руши и премешића како јој воља*.

У тренутку када је идеја о *Госпа Ноли* као будућој представи постала конкретна, у свом истраживању сам схватила да људи на питање *ко је била Госпа Нола*, одговарају готово истоветно, како је то нека жена која није могла да има децу, па их је усвајала.

Али ствар је у томе што нигде не пише да Госпа Нола није могла да има децу, што значи да та претпоставка припада савременом свету и да је обликована неким другачијим утицајима и схватањима.

Жена данас увек има избора реченица је која се чини легитимном данас, али се у компарацији са Нолиним животом чини и као привид стварности. Стигматизација усвајања, хранитељских породица, и табу који је изграђен око тема вантелесне оплодње одмаже ситуацији у којој се сваки шести пар у Србији суочава са проблемом природног зачећа, док је, парадоксално, никад већи притисак на жене да се остваре као биолошке мајке а никад већи фокус на пренатални период.

Питање биолошког потомства и наталитета по сваку цену је свакако и политичко питање, можда и суштински највеће политичко питање данашњице. Као да заборављамо на суштинска питања која сваки родитељ себи поставља током планирања потомства: у каквој земљи ће та деца да одрастају, какве прилике ћемо да им пружимо и које суштинске изборе омогућимо. Парадоксално, али поред свих напора да се статистички поправи наталитет, родитељи у Србији остају усамљени по питању одгоја деце јер држава на сваком кораку највише занемарује потребе деце и младих и свакодневно нарушава дечја права. Иако ненамерно, праву лекцију о одгоју, о суштинском питању мајчинства и родитељства добијамо од Ноле Перчинове која није биолошка мајка, али је МАЈКА. Она томе приступа инстинктивно, из потребе да воли, буде вољена и мање усамљена и на истом том путу прави и грешке и доноси и добре и лоше одлуке.

Овде тема мајчинства постаје и тема суштинског патриотизма чију смо дефиницију заборавили и расветљава нам његов истински облик и смисао бришући његове лажне форме којима смо задојени. Оне форме које имају за циљ да, ради некакве гротескне националне идеје, жене претваре у инкубаторе, а мајчинство да сведу на пуку производњу, одузимајући им најважније признање, период одгоја детета у свету и света у њему.

Јер земља ће рађати док је земље, ал која ће хранићи, што је њишање?

Госпа Нола у време окупације земље, унутрашње и спољашње корупције, политичких хапшења и убиства, у време присилне културне асимилације, забране вере, поништавања језика, националног идентитета и националних симбола и обележја и *паланке која је вечна као што је Бачка*, опстаје као жена, самохрана мајка. Иако у окупираној атмосфери која као контратежу производи појачана национална осећања, она успева да се током живота учи суштинском патриотизму и дозвољава себи да заволи друге народе и обичаје, што и јесте мотив скоро свих Исидориних дела у која је уткан њен космополитски став о свету.

Иако, мислећи да је доживела неуспех тако што није сачувала земљу као завештање Тоши, она остаје и постаје хероина, живи споменик, јер је сачувала људе и одгојила децу.

Земља се крњи, смањује се и једној дана све ће ово несћати, али остаће људи који поштују разлике, уче се скромности и поштом раду. Није ли то право патриотско осећање и мисија? Није ли то суштина мајчинства? Мајчинства, које има моћ не само да ствара нови свет него и да га обликује по својој мери. Можда су баш зато мајке, биле биолошке или не, угњетаване, политички гоњене са једне стране, док им се са друге одузима суштинска улога и значај.

Данас гледамо МАЈКЕ, оне нове, старе, које ће тек то бити на све оне начине на које се мајка постаје, како подижу нове генерације које су одлучне да из темеља саграде нове породице, нова имања и нови салаш *Мој мир* и поврате дигнитет који им је неправедно одузет.

Соња Петровић

Рез драматурги Кибе

Стиче се утисак да се на лик и дело Исидоре Секулић гледа помало као на надгробне споменике. Указује јој се поштовање и упућују речи хвале, али са дистанце, без ближег и подробнијег бављења управо оним чиме нас је задужила: њеним делима. И док се са једне стране, у теоријским радовима и јавном културном простору помиње као једна од најзначајнијих списатељица, као прва жена која је ушла у САНУ када је то било незамисливо, као велики космополита и полиглота; са друге стране стоји оштра, иако одавно мртва, критика њених путописа, приповедака и есеја, где се осим очигледног мизогиног ниподаштавања њене поетике као *женске*, фокусиране на *једно безначајно* ја са *мртвом фразом на уснама*, заправо крије суштинско неразумевање Исидоре као списатељице, њене ширине, знања и искуства. А можда јој се управо на томе и замерало. Јер критичко промишљање о национализму, култури и наслеђу једног народа, преиспитивање значења утврђених националних симбола и појмова, у тренутку када влада једноумље, никако не може да значи *антинационализам* или *издају*, већ само храброст и љубав. Као и данас, уосталом.

А парадоксално се, као чудна мешавина ових двеју струја, јавља и неприкосновена похвала Исидори Секулић, али као жени која је надишла обичну жену. Као жени која је пуна врлина, које могу бити само мушке, па је с тога и сама постала мушкарац.

У приповеци *Госпа Нола*, главна јунакиња је „благословена” истим епитетима и одредницама од стране јавног мњења, паланке, која како Исидора пише, никада неће изумрети јер живи у људима. Иако је Станојла Перчинова *стварала људе*, обрађивала земљу и старала се да је сачува, водила рачуна о целој једној заједници, њој је одрицана женскост, одрицано мајчинство и поврх свега, прикачена етикета мушкараца. Заувек туђа и несхватљива другима, Госпа Нола је попут њене ауторке, ипак, оставила неизбрисив траг.

Главно питање драматизације и саме сценске изведбе, тицало се самог мајчинства и свих начина на које једна жена може да буде мајка, било да је реч о епохи или садашњости. Схватили смо да је, колико год то на први поглед сулудо звучало, жена попут Госпа Ноле која је усвајала децу са лакоћом, имала је макар из тог угла, више права него жена данас, иако се данас истичу многобројне опције за жене које желе да буду мајке. Никад се више није инсистирало на наталитету, на биолошком родитељству и важности пренаталног периода и никад више није било деце без родитељског старања.

Биџи мајка. Да ли је ѿо ѿиѿање крви или срца?

У покушају да проблематизујемо однос према биолошком родитељству и свим начинима на које се оно постиже данас (инсеминација, вантелесна оплодња) насупрот усвајању деце, али и прикажемо све тешкоће и последице тих процеса кроз које жене пролазе данас, „суочили” смо Госпа Нолу и њен свет, са реалношћу једне младе жене која покушава да остане у другом стању. У ову сврху, састављена је фокус група сачињена од жена са сличним искуствима, а њихове исповести су коришћене у документарној форми, не као противтежа, већ потпора и контекстуализација већ изграђеном свету *Госѿа Нолe*.

Музичко-наративни део у форми сонгова, инспирисан је старим сремским и славонским бећарцима, као и бошњачким севдалинкама. Сонгови у *Госѿа Нолe* имају двојни карактер, те се у њима мешају елементи епског (наративно-коментаторски) и сатиричног (комично-критички).

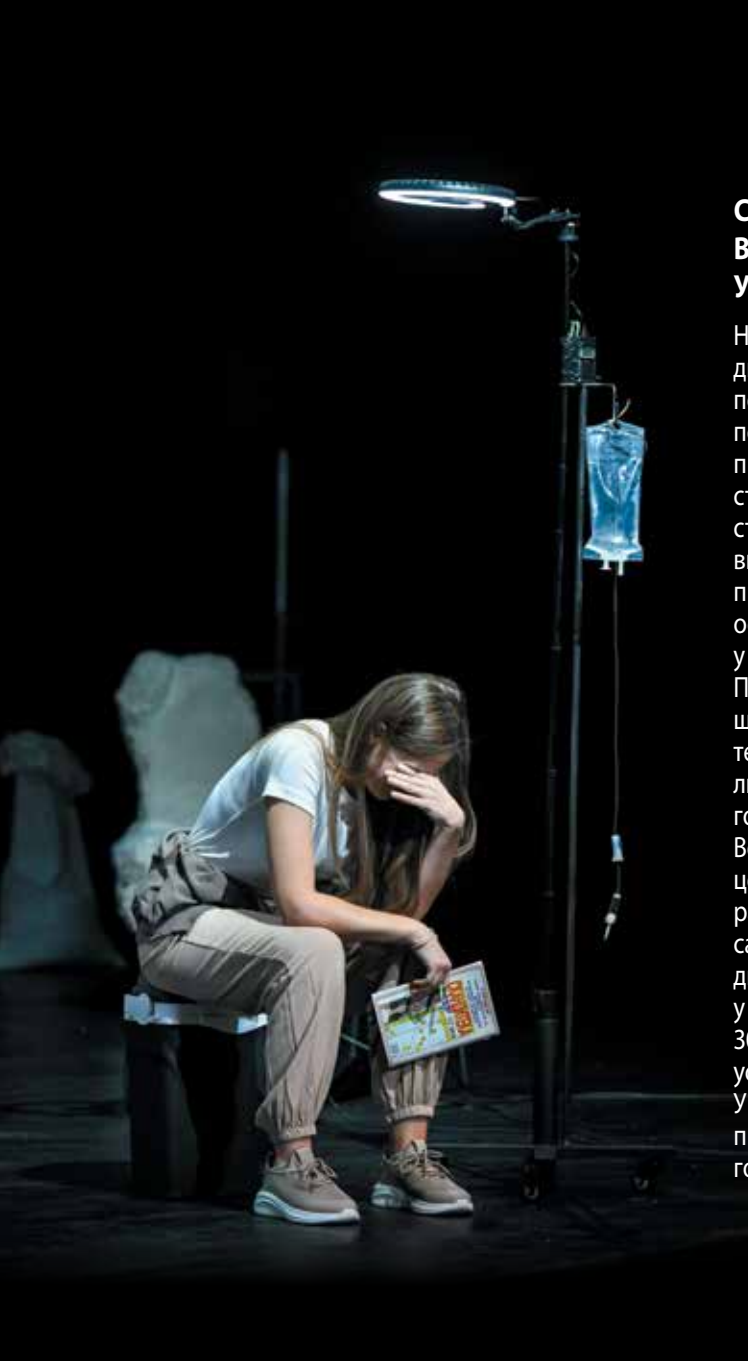
Још једна од драматуршких интервенција, условно речено, везује се за разраду и обликовање такозваних „празнина” у приповеци *Госѿа Нолe*. Оне се у Исидорином рукопису појављују у најинтимнијим тренуцима, када се кроз шапат или потпуно прескакање описивања догађаја, деси управо оно најважније, што се не сме или не може рећи наглас. Ове празнине су дописане и измаштане, имајући у виду контекст не само овог дела, већ и биографију Исидоре Секулић као и остатак њеног књижевног опуса, а посебно есеје из књиге *Кулѿурни национализам*.

На крају, не сме се заборавити да се чак ни овде, у делу где имамо централизовани женски лик и њен живот, не одступа од колектива. Ово није прича о једном безначајном или чак значајном „ја”. Ово је сага о животима људи који су живели, разјоварали, везивали се и истрепљивали на иѿше начине као и данас, са свим проблемима, друштвено-политичким превирањима и ломовима, као и данас. И са силином жеље да воле, оставе траг и плодну земљу потомству, па било које било, у нади да ће некад биѿи боље ако не и сасвим добро.

Александра Јовановић







СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ О ВАНТЕЛЕСНОЈ ОПЛОДЊИ И УСВАЈАЊУ У СРБИЈИ

Неплодност је у Србији све присутнији медицински и друштвени проблем. Процене показују да се 14 – 20% парова суочава са потешкоћама у остваривању потомства природним путем, што значи да сваки шести пар пролази кроз искуство неплодности. Само у 2024. години 7.800 парова пријавило се за процес вантелесне оплодње преко Републичког фонда за здравствено осигурање, што представља пораст од 1.200 у односу на претходну годину.

Паралелно с тим, у систему социјалне заштите налази се велики број деце без родитељског старања. Према извештају Републичког завода за социјалну заштиту, у 2023. години било је 6.299 деце у овом статусу. Већина је смештена у хранитељске породице или код даљих рођака, док мањи број борави у домовима и прихватилиштима. Ипак, само део те деце испуњава правне и породичне услове да буде дат на усвајање. Тако је у евиденцији за усвајање регистровано око 300 деце, док се у Регистру потенцијалних усвојитеља налази између 700 и 750 парова. У 2023. години усвојено је свега 61 дете, што представља најмањи број у последњих 10 година.















Зашто гробови нису поносни знаци?
Зашто наш свет брзо пропада и истребљује се?
Зашто школовани и даровити изумиру у другој или трећој генерацији?
Зашто се од породичног имања не сачува бар пристојан остатак, имена и части ради?
Зашто родитељи не жртвују своје страсти, сујете и себичности, место да жртвују своју децу?
Зашто школе не разликују кад је у детету дар из интелектуалног, а кад из моралног извора?
Зашто суграђани не прихватају сиромашну способну децу или сирочад без матера?
Зашто је све то гола истина, а не шарена прича.

Из збирке приповедака *Кроника ђаланацкој гробља* Исидоре Секулић



СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

НОВИ САД

Позоришни трг 1, 21101 Нови Сад
Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / ДРАГАНА МИЛОШЕВИЋ, в. д. управника
УД Драма / НИКОЛА ПЕЈАКОВИЋ, директор

Уредник / ЛЕЈЛА АЈДАРИ ЈЕРКОВИЋ
Обликовање / СОЊА ВИДАКОВИЋ САВИЋ
Фотографије / МАРИЈА ЕРДЕЉИ
Графички уредник / ЂОРЂЕ ЛАБАТ

Штампа / BiroGraf Comp doo, Земун
Тираж 500

165. сезона 2025/2026.

www.snp.org.rs

